

Poděkování

Příspěvek byl zpracován s podporou projektů výzkumného záměru MSM 6007665806, OP VK CZ.1.07/2.3.00/09.0081.

Seznam literatury

1. BABICZ-ZIELINSKA E. (1999): Food preferences among the Polish young adults. *Food Quality And Preference*, 10, 139-145.
2. BŘEZINA P., KOMÁR A., HRABĚ J. (2001): *Technologie zbožínalství a hygiena potravin*. Vyškov: VVŠ PV. 177 s. ISBN 80-7231-079-8.
3. CALLEC CH. (2002): *Encyklopedie sýrů*. Česlice: Rebo Productions CZ. 256 s. ISBN 80-7234-225-8.
4. ČSN ISO 8587 (560033). Senzorická analýza - Metodologie - Pořadová zkouška.
5. FOX P.F. (1999): *Cheese: Chemistry, Physics and Microbiology: Vol. 2: Major Cheese Groups*. Maryland: Springer. 577 s. ISBN 978-0-8342-1339-5.
6. HALÁMKOVÁ E. (2012): *Senzorické hodnocení vybraných mléčných produktů*, [Diplomová práce]. České Budějovice: JU ZF. 51 s.
7. KADLEC P. a kol. (2008): *Technologie potravin II*. Praha: VŠCHT. ISBN 978-80-7080-510-7.
8. KOPÁČEK J. (2012): V českém mlékárenství přetrvává i nadále recese. Výsledky českého mlékárenství za rok 2011. *Mlékařské listy*, 131, 7-11.
9. KUBÍČKOVÁ J., GROSCHE W. (1998): Quantification of potent odorants in Camembert cheese and calculation of their odour activity values. *International Dairy Journal*, 8, 17-23.
10. LECLERCQ-PERLAT M.N., PICQUE D., BARBA S.T.M.D., MONNET C. (2013): Dynamics of *Penicillium camemberti* growth quantified by real-time PCR on Camembert-type cheeses under different conditions of temperature and relative humidity. *Journal of Dairy Science*, 96, 4031-4040.
11. LECLERCQ-PERLAT M.N., SICARD M., PERROT N., TRELEA I.C., PICQUE D., CORRIEU G. (2015): Temperature and relative humidity influence the ripening descriptors of Camembert-type cheeses throughout ripening. *Journal of Dairy Science*, 98, 1325-1335.
12. MICHALSKI M.C., GASSI J.Y., FAMELART M.H., LECONTE N., CAMIER B., MICHEL F., BRIARD V. (2003): The size of native milk fat globules affects physico-chemical and sensory properties of Camembert cheese. *Lait*, 83, 131-143.
13. MOLIMARD P., LEQUERE J.L., SPINLER H.E. (1997): Lipids and flavour of dairy products. *OCL-Oleagineux Corps Gras Lipides*, 4, 301-311.
14. NEUMANN R., MOLNÁR P., SIGRID A. (1990): *Senzorické skúmanie potravín*. Bratislava: ALFA. 352 s. ISBN 80-05-0612-8.
15. POKORNÝ J. (1993): *Metody senzorické analýzy potravin a stanovení senzorické jakosti*. Praha: ÚZPI. 195 s. ISBN 80-85120-34-8.
16. SOUSA M.J., ARDÖ Y., MCSWEENEY P.L.H. (2001): Advances in the study of proteolysis during cheese ripening. *International Dairy Journal*, 11, 327-345.
17. VÍTOVÁ E., LOUPANCOVÁ B., STOUKOVÁ H., ZEMANOVÁ J. (2007): Application of SPME-GC method for analysis of the aroma of white surface mould cheeses. *Journal of Food and Nutrition Research*, 46, 84-90.
18. VOIGT D.D., PATTERSON M.F., LINTON M., KELLY A.L. (2011): Effect of high-pressure treatment of milk prior to manufacture on ripening of Camembert cheese. *Innovative Food Science & Emerging Technologies*, 12, 1-5.

Kontaktní adresa:

doc. Ing. Eva Samková, Ph.D., Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zemědělská fakulta, Studentská 13, 370 05 České Budějovice, Česká republika, e-mail: samkova@zf.jcu.cz

Přijato do tisku: 13. 5. 2015

Lektorováno: 31. 5. 2015

ZRUŠENÍ MLÉČNÝCH KVÓT Z POHLEDU PRODUCENTŮ MLÉKA

Eva Samková¹, Lucie Hasoňová¹, Renata Švecová², Robert Kala¹

1 Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zemědělská fakulta, Studentská 13, 370 05 České Budějovice

2 Státní zemědělský intervenční fond, Regionální odbor České Budějovice, Rudolfovska 80, 370 21 České Budějovice

Milk quota abolition from the viewpoint of producers

Abstrakt

Mléčné kvóty, využívané v České republice od roku 2001, byly v letošním roce ukončeny. Cílem práce bylo proto posoudit jaké výhody a nevýhody ukončení systému očekávají producenti mléka v ČR. Dotazník vyplnilo celkem 228 respondentů. Značná část se obává, že s ukončením systému mléčných kvót dojde k přílivu zahraničních mlékárenských výrobků (79 %), k poklesu nákupní ceny mléka (76 %) a k výraznějšímu kolísání tržních cen (72 %). Naproti tomu výhodu spatřují producenti především v možnosti navýšení produkce mléka (43 %) a ve zrušení umělé regulace trhu s mlékem (50 %).

Klíčová slova: mléčné kvóty; ukončení; výhody; nevýhody; dotazník

Abstract

Milk quotas were used since 2001. The aim of the questionnaire survey was to observe pros and cons of milk quota abolition (2015) for Czech milk producers. In total, the questionnaire was completed by 228 respondents. A considerable part of producers suppose these cons: an import of foreign dairy products (79%), a decrease of milk purchase price (76%) and more pronounced changes in market prices (72%). In contrast, the producers indicate these pros: a possibility of milk production increase (43%) and an abolition of the milk market regulation (50%).

Key words: milk quota abolition; advantages; disadvantages; questionnaire

Úvod

Regulační systém mléčných kvót zavedený v České republice 1. dubna 2001, byl k poslednímu březnu

letošního roku ukončen. Smyslem kvót bylo omezení nadprodukce mléka, udržení produkce mléka ve ztížených oblastech a usměrňování rozšiřování chovu dojených krav v intenzivních oblastech všech států EU (*Kvapilík, 2004*).

V současné době je uzavírán kvótový rok 2014/15 a u řady členských států se předpokládá překročení kvót. Ačkoliv je plnění kvóty v ČR za posledních 10 let absolutně nejvyšší (meziroční nárůst o 4,7 %), dle slov ředitele Odboru společných organizací trhu a národních dotací SZIF Roberta Zavadila k překročení nedojde. Za 14leté období systému mléčných kvót na našem území došlo k překročení pouze v roce 2005/2006 (o 0,6 %) (*Nováková, 2015*).

Podobně jako zavedení tohoto regulačního systému, rovněž jeho dlouho plánované zrušení, vyvolávalo určité obavy ze strany producentů (*Samková et al., 2011*). V rámci EU byly vynášeny různé prognózy. Podle některých po odstranění kvót poklesne v ČR produkce mléka, naopak v jiných členských zemích (Nizozemí, Irsko, Německo aj.) prudce stoupne (*Marshall, 2015*).

Se zrušením mléčných kvót se v některých státech zásadně změní rozdělení objemu výroby mléka v jednotlivých zemích EU. Předpokládá se urychlení procesu vzrůstající geografické koncentrace mléčné produkce ve státech severní Evropy (Dánsko, Švédsko, Německo, Polsko a baltské státy) (*Astley, 2014*). Země EU mají vzhledem k dosud kvótami regulované produkci jisté rezervy, které je možno navýšením produkce mléka vhodně využít. Naproti tomu oblasti jako jsou Spojené státy americké nebo Nový Zéland již tuto možnost s ohledem na neexistenci systému mléčných kvót nemají (*Arthur, 2014*).

Ukončení kvótového systému představuje také značnou šanci pro zvýšení produkce a odbytu mléka (*Kopáček, 2011*), což má pro evropské producenty mléka význam v celosvětovém měřítku a dává možnost konkurovat i takovým mezinárodním producentům mléka jako jsou Spojené státy americké, Nový Zéland aj. (*Arthur, 2014*). Podle *Kopáčka (2014)* by současná situace měla být rovněž dobře využita k propagaci českých mléčných výrobků.

Cílem předkládaného článku bylo vyhodnocení názorů českých producentů mléka na výhody a nevýhody zrušení systému mléčných kvót v Evropské unii.

Materiál a metodika

Za účelem naplnění cíle práce byl vytvořen dotazník zaměřený především na otázky týkající se výhod a nevýhod ukončení systému mléčných kvót, který byl rozeslán elektronicky 1651 producentům mléka (návratnost 14 %; n = 228). Dotazovaní byli ze všech krajů ČR, vyjma Hlavního města Prahy s tím, že nejvíce jich pocházelo z Jihočeského (21 %; 48), Středočeského (15 %; 34) a Plzeňského (13 %; 30) kraje. Převážně se jednalo o družstva (36 %; 81), fyzické osoby (25 %; 58), akciové společnosti (21 %; 48) a společnosti s r.o. (15 %; 35).

V dotazníkovém šetření (*Švecová, 2013*) byly kladeny mimo jiné následující otázky:

Spatřujete **výhodu** podnikání po ukončení systému mléčných kvót:

- v možnosti navýšení produkce?
- v posílení pozice producentů mléka na trhu?
- ve zrušení umělé regulace?
- ve snížení administrativních povinností?
- v možnosti vyjednávání o ceně?
- v nových tržních příležitostech?
- v možnosti přirozeného působení tržních podmínek a mechanismů?

Spatřujete **nevýhodu** podnikání po ukončení systému mléčných kvót:

- v nárůstu dovozu mlékárenských výrobků?
- v poklesu nákupní ceny mléka?
- ve výraznějším kolísání tržních cen?
- ve změnách agrární politiky?
- v nedostatečné politické podpoře agrárního sektoru?
- v zajištění odbytu?
- v nedostatečné podpoře vývozu a domácí spotřeby potravin?
- v prosazování a ochraně práv českých zemědělců v orgánech EU?

Možnosti odpovědí na každou z otázek byly: **výrazný, velký, malý, nepatrný nebo žádný vliv**, přičemž první dvě odpovědi (výrazný a velký) a poslední dvě (nepatrný a žádný) byly pro potřeby grafů sloučeny do jedné kategorie. Data získaná dotazníkovým šetřením byla zpracována a vyhodnocena pomocí programů Microsoft Office Excel 2010 a Statistica 9.1.

Výsledky a diskuze

Charakteristika dotazovaných producentů

Dotazník zaměřený na názory producentů mléka týkající se zrušení systému mléčných kvót byl vyplněn 228 producenty, což představuje 10 % registrovaných výrobců mléka v ČR, nicméně i tento vzorek lze považovat za poměrně reprezentativní (*Kopáček, 2013*). Prvovýrobci mléka zapojení do dotazníkového šetření obhospodařovali půdu o průměrné výměře 1 308 ha a chovali průměrně 312 kusů dojnic v závislosti na právní subjektivitě. Nejvyšší průměrný počet dojnic v chovu byl zaznamenán u akciových společností (456 ks), nejnižší pak u fyzických osob (59 ks). Nejčastěji chovanými plemeny byla u dotazovaných producentů plemena české strakaté (40 %) a holštýnské (33 %). Průměrná výše přidělené mléčné kvóty činila 2 288 577 kg s průměrným referenčním obsahem tuku 4,25 %. Doplnující informace o charakteristice producentů - viz *Švecová (2013)*.

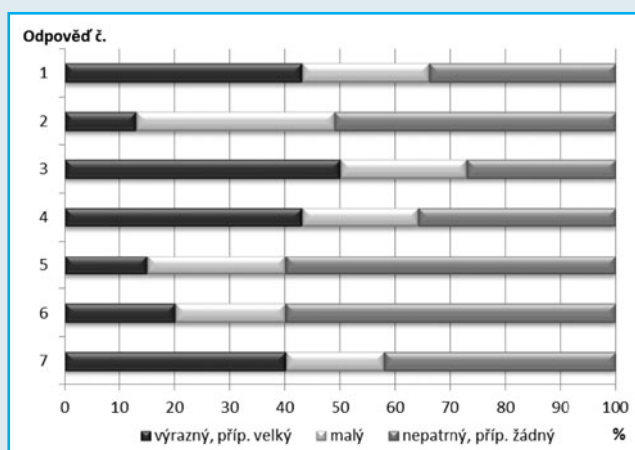
Na dotaz, zda přidělené kvóty jsou dostačující, odpovědělo 59 % prvovýrobců mléka kladně, 38 % by přivítalo navýšení kvót a naopak 3 % producentů mají kvóty vysoké a nedaří se jim je naplnit. Z našeho šetření vyplynulo, že 10 % dotazovaných producentů bylo se zavedením systému mléčných kvót nuceno snížit svou produkci mléka.

V souvislosti s odběratelem mléka bylo dále zjišťováno, zda vyprodukované mléko je dodáváno do ČR nebo do zahraničí. *Kopáček (2011)* uvádí, že z celkové produkce 2 650 mil. kg mléka bylo 15 % dodáno zahraničnímu odběrateli. V naší studii bylo zjištěno, že nejvyšší zastoupení na vývozu mléka do zahraničí měl Jihočeský (8 %) a Plzeňský (5 %) kraj. Podobně, jako byli producenti mléka nuceni přizpůsobit své podnikání režimu mléčných kvót, je nyní nutné, aby byli připraveni i na možné výhody a nevýhody vyplývající z ukončení regulace trhu s mlékem.

V čem spatřují respondenti výhody ukončení systému mléčných kvót

V možnosti navýšení produkce vidí velkou výhodu 43 % dotazovaných, 23 % ji vnímají jako méně významnou a 34 % dokonce výhodu v navýšení vlastní produkce nespátřují (Graf 1). Předpokládá se, že mléčná produkce vzroste napříč 28 členskými zeměmi EU již v roce 2015 o 1 %, dlouhodobě pak rapidně (*Astley, 2015*) a v jednotlivých členských zemích se bude lišit. Podle *Healy (2015)* dojde v Irsku do roku 2020 k 50 % navýšení mléčné produkce a ke zvýšení počtu dojených krav o přibližně 300 tisíc. V souvislosti s tím se odhaduje, že bude vytvořeno nejméně 10 tisíc pracovních pozic na farmách a souvisejících provozech.

Graf 1 Četnosti odpovědí (%) na otázku "V čem spatřujete výhody podnikání po ukončení systému mléčných kvót?" *

* 1 - v možnosti navýšení produkce; 2 - v posílení pozice producentů mléka na trhu; 3 - ve zrušení umělé regulace; 4 - ve snížení administrativních povinností; 5 - v možnosti vyjednávání o ceně; 6 - v nových tržních příležitostech; 7 - v možnosti přirozeného působení tržních podmínek a mechanismů;

V ukončení režimu mléčných kvót spatřuje pouze 13 % producentů mléka možnost posílení vlastní pozice, naproti tomu 51 % si nemyslí, že dojde k posílení jejich pozice na trhu s mlékem. Polovina respondentů (50 %) spatřuje výhodu podnikání po ukončení systému kvót ve zrušení umělé regulace. Značná část respondentů (43 %) také počítá s omezením administrativních povinností, avšak většina (57 %) se domnívá, že zrušení kvót nebude mít na tuto aktivitu zásadní vliv. Z dřívější studie (*Samková et al., 2011*) zabývající se problematikou mléčných kvót vyplynou

lo, že 76 % dotazovaných producentů poukazovalo na zvýšenou administrativní zátěž.

To, že po ukončení systému mléčných kvót bude existovat alespoň nějaký prostor pro vyjednávání o ceně mléka, je názorem 15 % dotazovaných producentů. Opačný názor, zcela podle očekávání, zastává 85 % respondentů. Od roku 2012 cena mléka výrazně stoupla (v roce 2014 činila 9,37 Kč), přičemž jeho výše se výrazně mění jak v průběhu let, tak i v průběhu jednotlivých měsíců v roce (*Kopáček, 2015*).

Možnost využití nových tržních příležitostí považuje za značnou výhodu pouze 20 % respondentů. To je poměrně překvapivý výsledek, neboť producenti v jiných zemích považují ukončení systému mléčných kvót za velkou příležitost, jak proniknout např. na mezinárodní trh (*Arthur, 2014*). Podle střednědobých předpovědí dojde k celosvětovému navýšení požadavků, a to zejména na výrobu sýrů, neboť Evropa je svými skvělými sýry vyhlášena.

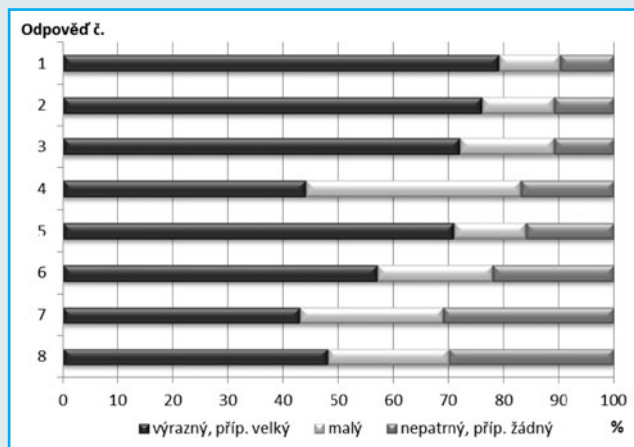
Možnost přirozeného působení tržních podmínek vnímá 40 % respondentů jako výhodu skončení režimu mléčných kvót. Pro přibližně stejný počet (42 %) dotazovaných tato možnost výhodou není a 18 % ji označilo za méně významnou.

V čem spatřují respondenti nevýhody ukončení systému mléčných kvót

Otázky týkající se nevýhod ukončení systému kvót měly za úkol nastínit, kterých problémů souvisejících s podnikáním se producenti mléka nejvíce obávají. Značnou obavu mají producenti z nárůstu dovozu mlékárenských výrobků - 36 % dotazovaných českých producentů ji považuje za velkou a 43 % dokonce za výraznou nevýhodu podnikání po skončení systému mléčných kvót (Graf 2).

Podobně významnou nevýhodou by podle 76 % dotazovaných mohlo být snížení nákupní ceny mléka a výraznější kolísání tržních cen (72 %). Je potřeba si uvědomit, že výroba mléka v období bez kvót bude jistě výrazně ovlivněna také zpracovateli mléka. Podle *Kvapilka a Syručka (2014)*

Graf 2 Četnosti odpovědí (%) na otázku "V čem spatřujete nevýhody podnikání po ukončení systému mléčných kvót?" *

* 1 - v nárůstu dovozu mlékárenských výrobků; 2 - v poklesu nákupní ceny mléka; 3 - ve výraznějším kolísání tržních cen; 4 - ve změnách agrární politiky; 5 - v nedostatečné politické podpoře agrárního sektoru; 6 - v zajištění odbytu; 7 - v nedostatečné podpoře vývozu a domácí spotřeby potravin; 8 - v prosazování a ochraně práv českých zemědělců v orgánech EU;

je v ČR pozice producentů ve srovnání se zpracovateli mléka obtížnější, což dokazuje i výrazný nepoměr mezi nákupními cenami mléka a cenami průmyslových výrobců (za mléko a mléčné produkty). Podle *Marshalla (2015)* jsou ve Velké Británii mezi producenty rovněž obavy z poklesu cen mléka, nicméně tyto jsou vyvraceny ze strany Evropské Komise tvrzením, že takové obchodní velmoci jako je Čína a další jsou doslova "hladové" po evropské farmářské produkci a tudíž pokles cen by neměl být zaznamenán.

Změny agrární politiky po skončení systému mléčných kvót předpokládá 44 % dotazovaných producentů. Naproti tomu 17 % dotazovaných tyto změny neočekává. Nedostatečnou politickou podporu agrárního sektoru považuje za závažnou nevýhodu podnikání v oblasti výroby mléka 71 % producentů, problémy se zajištěním odbytu po ukončení režimu mléčných kvót očekává 57 % producentů. Podle 43 % respondentů není podpora vývozu a domácí spotřeby potravin dostatečná a 48 % se domnívá, že nevýhodou je rovněž nedostatečné prosazování a ochrana práv českých zemědělců v orgánech EU.

Závěr

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že značná část dotazovaných producentů mléka se obává, že s ukončením systému mléčných kvót dojde k přílivu zahraničních mlékárenských výrobků, k poklesu nákupní ceny mléka a k výraznějšímu kolísání tržních cen. Naproti tomu výhodu spatřují producenti v možnosti navýšení produkce mléka, ve zrušení umělé regulace trhu s mlékem a v možnosti přirozeného působení tržních podmínek.

Zda zrušení mléčných kvót přinese očekávané klady nebo více obávaných nevýhod lze zatím pouze odhadovat. Můžeme se však domnívat, že nově vzniklou situaci se otevírají možnosti, kterých budou moci využít nejen jednotliví producenti mléka, ale rovněž celá Česká republika k obchodování a k propagaci našeho mlékárenského průmyslu.

Poděkování

Příspěvek byl zpracován s podporou projektů výzkumného záměru MSM 6007665806, OP VK CZ.1.07/2.3.00/09.0081 a OP VK CZ.1.07/2.4.00/17.0026.

Poděkování patří rovněž Ing. Jindřichu Kvapilíkovi, DrSc. (Výzkumný ústav živočišné výroby, v.v.i. Praha Uhřetěves) za cenné rady při přípravě dotazníku.

Seznam literatury

- ARTHUR, R. (2014): Milk market observatory will aid shift to post-quota Europe. [online] © 2014. [cit. 2015-5-20]. Dostupné na: <http://www.dairyreporter.com/Markets/Milk-Market-Observatory-will-aid-shift-to-post-quota-Europe>.
- ASTLEY, M. (2014): Milk quota abolition will create North European production belt. [online] © 2014. [cit. 2015-5-20]. Dostupné na: <http://www.dairyreporter.com/Markets/Milk-quota-abolition-will-create-North-European-production-belt>.
- ASTLEY, M. (2015): EU milk quota abolition the closing of a chapter in the history of dairy. EC. [online] © 2015. [cit. 2015-5-22]. Dostupné na: <http://www.dairyreporter.com/Regulation-Safety/EU-milk-quota-abolition-the-closing-of-a-chapter-in-the-history-of-dairy-EC>.

- HEALY, A. (2015): Dairy farmers celebrate as milk quotas abolished after 31 years. The Irish Times. [online] © 2015. [cit. 2015-5-21]. Dostupné na: <http://www.irishtimes.com/news/ireland/irish-news/dairy-farmers-celebrate-as-milk-quotas-abolished-after-31-years-1.2160563>.
- MARSHALL, C. (2015): Milk: End of EU quota heightens UK farmers fears. [online] © 2015. [cit. 2015-5-22]. Dostupné na: <http://www.bbc.com/news/uk-32136218>.
- NOVÁKOVÁ, V. (2015): Informativní newsletter SZIF - Aktuálně v SZIF, duben 2015. Státní zemědělský intervenční fond. [online] © 2013. [cit. 2015-5-20]. Dostupné na: <http://www.szif.cz/cs/zpravodaj-szif>
- KOPÁČEK, J. (2011): Světový mlékárenský summit IDF 2011. *Mlékařské listy*, 129, III-X.
- KOPÁČEK, J. (2013) (oponentský posudek): Švecová, R.: *Dopady ukončení režimu mléčných kvót pro producenty mléka*. [Diplomová práce]. České Budějovice: JU ZF. 85 s.
- KOPÁČEK, J. (2014): Situace v českém mlékárenství před ukončením mléčných kvót. Českomoravský svaz mlékárenský. [online] © 2014. [cit. 2015-5-20]. Dostupné na: <https://www.mastitis.cz>
- KOPÁČEK, J. (2015): osobní sdělení
- KVAPILÍK, J. (2004): Produkce mléka v rámci reformy společné zemědělské politiky unie. *Zemědělec*, 38, 32-33.
- KVAPILÍK, J., SYRŮČEK J. (2014): Syrové kravské mléko a mléčné výrobky. *Mlékařské listy*, 143, VII-XII.
- SAMKOVÁ, E., ŠVECOVÁ, R., HANUŠ, O. (2011): Vybrané ukazatele trhu s mlékem v oblasti jihozápadních Čech. *Mlékařské listy*, 127: X-XIV.
- ŠVECOVÁ, R.: *Dopady ukončení režimu mléčných kvót pro producenty mléka*. [Diplomová práce]. České Budějovice: JU ZF. 85 s.

Kontaktní adresa:

doc. Ing. Eva Samková, Ph.D., Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zemědělská fakulta, Studentská 13, 370 05 České Budějovice, Česká republika, e-mail: samkova@zf.jcu.cz

Přijato do tisku: 13. 5. 2015

Lektorováno: 1. 6. 2015

IDENTIFIKACE TECHNOLOGICKY RIZIKOVÝCH BAKTERIÍ RODU ACINETOBACTER

Eva Šviráková¹, Andrea Múhlhansová², Irena Němečková², Petra Junková³, Sabina Purkrťová³, Markéta Jelínková⁴, Jürgen Felsberg⁴

¹ Ústav konzervace potravin, Vysoká škola chemicko-technologická v Praze

² Výzkumný ústav mlékárenský s.r.o., Praha

³ Ústav biochemie a mikrobiologie, Vysoká škola chemicko-technologická v Praze

⁴ Středisko sekvenování DNA, Mikrobiologický ústav, Akademie věd České republiky, Praha

Identification of technologically risky bacteria of the *Acinetobacter* genus

Abstrakt

Bakterie rodu *Acinetobacter* patří do skupiny gramnegativních, nesporulujících, nefermentujících, striktně aerob-